

El nou Estatut i el passat

Quan, cap al gener del 1975, el Col·legi d'Advocats de Barcelona va convocar el Congrés de Cultura Catalana que s'havia de celebrar el 1977, no estava gens clar que aquell muntatge rebés el suport de 500 entitats i que aconseguís aplegar més de 12.000 congressistes. Les resolucions del Congrés foren el canemàs que donà peu a moltes de les reivindicacions polítiques posteriors. Dit d'una altra manera, moltes de les actituds polítiques clandestines dels darrers anys del franquisme es filtraren a través d'aquell Congrés i de les seves resolucions: els autors de les unes passaren a les altres i s'hi afegí nova gent. No solament foren tractats amb to reivindicatiu els problemes culturals —de la llengua, de l'educació, de la recerca, de la historiografia, de l'estructura social, del dret, de l'economia, de la sanitat, de l'agricultura, de la indústria, del turisme, de la música, del cinema, de la literatura, de les arts plàstiques, del teatre, de l'arquitectura i del disseny, de l'antropologia i del folklore, de l'esport i del lleure, dels mitjans de comunicació i del fet religiós, totes amb repercussions que anaven més enllà de l'estricta anàlisi cultural—, sinó que a l'àmbit VIII, que s'ocupava de les institucions, hom entrava de ple a l'organització política: "Els Països Catalans han de poder elaborar els seus estatuts d'autogovern amb la més alta capacitat de decidir la seva autoorganització" i aquesta autoorganització reclama els "poders legislatiu —directament elegit pel poble— així com l'executiu i el judicial, també amb responsabilitats democràtiques". Finalment, "cadascun dels Països Catalans ha de poder assolir la institucionalització de l'autogovern" i "cal preveure la possible coordinació de serveis i administració per resoldre problemes comuns dels Països Catalans en la perspectiva d'una major articulació", una articulació que "només es podrà produir amb la lliure i la plena decisió de cada un dels països, tot salvant-ne llur personalitat". Era una manera de parlar sibil·linament del dret d'autodeterminació que reivindicava el punt tercer de l'Assemblea de Catalunya. Aquell Congrés, com el Congrés de la Joventut Catalana, entre altres iniciatives, va ser molt important a l'hora

"No és que un enyori la brutal confrontació dels anys de la República, però entre un extrem i l'altre era possible 'inventar' una nova cultura democràtica que desfés la crosta centralista que cobreix la política espanyola"

d'estendre la catalanitat entre la població catalana, d'origen o d'adopció, però també per definir els objectius democràtics que reivindicava l'oposició.

Ara bé, va ser Manuel Vázquez Montalbán qui va definir la transició espanyola com una "correlació de debilitats", en tant que en aquell procés es va preservar un escrupolós respecte als drets adquirits, tinguessin l'origen que tinguessin, arran del juliol del 1936, malgrat que aquest principi sovint consagrés privilegis, santificqués els abusos, perpetués les injustícies i, el que és pitjor, obviés demanar perdó als represaliats i a les institucions que, com la Generalitat de Catalunya, van patir l'empenta destructiva de les forces franquistes. Aquest pecat original de la nova democràcia encetada amb la Constitució del 1978 és més filosòfica que jurídica, ja ho sé; però encara pesa com una llosa a l'hora de resoldre què es pot fer amb el passat i, també, quan algú promou la revisió de l'ordenament constitucional i estatutari perquè creu que ja s'ha arribat a un límit castrador. No fa gaire que vaig escoltar com el professor Javier Pérez Royo afirmava que qualsevol text constitucional (i, per extensió, estatutari) és, sobretot, una síntesi històrica. O sigui, una interpretació de la història. És per això que aquella "correlació de debilitats" de què parlava Vázquez Montalbán ha comportat que encara ara, o ara més que mai, certs periodistes i polítics tinguin la temptació d'endolcir el caràcter de la dictadura per voler fer creure que el règim franquista va anar evolucionant de mica en mica per prepa-

rar el terreny al procés polític democratitzador que s'obriria, com així va ser, després de la desaparició física de Franco. És una explicació que va molt bé als col·laboracionistes, que justifiquen la decisió que van prendre aleshores de participar en les estructures dictatorials a partir de les millores socials i econòmiques que es van imposar progressivament des del 1957 gràcies a ells. I d'aquesta autojustificació arrenca una altra idea que s'ha anat covant al llarg d'aquests anys: que el procés polític obert arran de la mort de Franco el 20-N del 1975 formava part d'un pla ben mesurat pels tecnòcrates del règim. D'aquest engany, que el PP va convertir en doctrina i que l'esquerra oficial ha anat assumint com a pròpia per mitjà de l'antiterrorisme, també va sortir la idea que les conquestes aconseguides per les nacionalitats històriques eren una anomalia producte de la debilitat, en aquest cas, dels franquistes evolucionats enfront de l'oposició. Per esmenar-se, doncs, només els ha calgut esborrar per sempre més l'esperit que va amarrar aquell primer Congrés de Cultura Catalana amb la complicitat de massa gent.

Em fa l'efecte que tenia raó Javier Tusell quan va afirmar que a l'Espanya del 1977 va passar el mateix que a Alemanya i Itàlia després del parèntesi feixista; això és: la moderació de les actituds polítiques i el protagonisme de la nova classe política per damunt de la sindicalització de la política, que era el model propi dels anys trenta. No és que un servidor enyori la brutal confrontació dels anys de la República, però entre un extrem i l'altre era possible "inventar" una nova cultura democràtica que desfés el que encara no s'ha desfet: la crosta centralista que cobreix la política espanyola i el dirigisme "redemptor" que s'atribueixen els polítics. No hi confio gaire, però vaja, ara que s'ha escampat la idea que tot és possible, almenys valdria la pena que repenséssim què ha passat del 1975 ençà —quina ha estat la nostra debilitat, vull dir— per no perdre el temps tres dècades més.

Agustí Colomines és director del centre UNESCO de Catalunya

AGUSTÍ COLOMINES